

Masovni otvoreni online tečajevi – izazovi i mogućnosti

Jelena Horvat, Osnovna škola Veliki Bukovec

Sažetak

S velikih je svjetskih sveučilišta posljednjih godina pokrenuta prava revolucija u e-učenju. Sve ih više pokreće masovne otvorene online tečajeve (MOOC) u koje se može uključiti bilo tko, a koji besplatno nude cijeli niz sadržaja. Proveli smo istraživanje kako bismo ispitali stavove o takvoj vrsti tečaja, što ispitanici misle o određenim aspektima takvih tečajeva te koje bi izazove i mogućnost izdvojili kao najvažnije. Osvrnuli smo se i na prednosti i nedostatke MOOC-eva, te povezali njihove pedagoške vrijednosti s kompetencijama navedenim u Europskom i Hrvatskom kvalifikacijskom okviru.

Uvod

Suvremenici smo brzih promjena u tehnologiji. Uređaji koji su do prije svega nekoliko godina bili tema samo znanstveno-fantastičnih radova danas su i običnom čovjeku ne samo dostupni, već i stanu u doslovno svaki džep. Promjene se događaju i u obrazovanju, u kojem se pomiču tradicionalne barijere i ruše zidovi učionica, pa tako i informacije i obrazovanje postaju sve dostupniji svima i svugdje. Od pojave World Wide Weba pa do novije pojave MOOC-a, sve je više sadržaja koji nude informacije i podučavaju. U društvu u kojem je informacija postala traženom i vrijednom robom, mogućnosti koje MOOC-evi nude još su privlačnije. Pogledamo li Europski kvalifikacijski okvir, usko vezan s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom [1], velik se dio kompetencija navedenih u njemu može usavršiti pohađanjem ovakve vrste tečajeva. Pogotovo su ovdje relevantne kompetencije: komuniciranje na materinjem i stranim jezicima, organizacija, timski rad, socijalne vještine, sposobnost rada u multinacionalnom okruženju, istraživačke vještine, no i sposobnost samostalnog rada i kreativnost.

Pojam MOOC (*massive open online course* ili masovni otvoreni online tečaj) prvi se put pojavio 2008., kada je Sveučilište u Manitobi pokrenulo prvi takav tečaj, koji je osim 25 studenata-polaznika uključio i 2300 polaznika koji nisu bili studenti tog sveučilišta. [2] Ubrzo je uslijedio streloviti uspon tečajeva, te su velika sveučilišta poput Stanforda ili MIT otvorila svoje stranice za učenje, od kojih su najpoznatiji Coursera, edX te Udacity. Ukratko, MOOC-evi svojim polaznicima nude besplatno pohađanje tečajeva o mnogobrojnim temama. Većina tipičnih MOOC-eva izgleda ovako: nakon prijave i početka tečaja, polaznici svaki tjedan gledaju video-predavanja voditelja tečaja, čitaju odabrane materijale, rješavaju testove, šalju vlastite radove i diskutiraju s ostalim polaznicima putem grupa za diskusiju ili *chata*. Tečajevi

su najčešće vremenski ograničeni u smislu da se gradivo dijeli po tjednima i da postoje rokovi za rješavanje testa, ali polaznici sadržajima mogu pristupiti u bilo koje vrijeme i učiti vlastitim tempom. Rezultati testova dostupni su odmah, te polaznici mogu vrlo lako pratiti u kojoj se fazi tečaja nalaze i kakvi su im rezultati. Posebnost je takvih tečajeva ocjenjivanje od strane drugih korisnika, naročito pisanih radova – takvi se radovi anonimno šalju i dijele s ostalim korisnicima koji onda daju ocjene i pišu komentare po unaprijed određenim kriterijima. Na kraju tečaja, ocjene iz testova i radova zbroje se, te korisnik dobiva povratnu informaciju o svojoj uspješnosti i potvrdu o uspješno položenom tečaju ako je zadovoljio kriterije tečaja.

Masovnost tečajeva u kojima se polaznik može „izgubiti“ samo je jedan od potencijalnih izazova ovakvih tečajeva. U većim tečajevima izostaje prisna atmosfera i osjećaj zajedništva, čemu se doskače pokretanjem „manjih“ masovnih tečajeva koji nude konektivistički pristup – zajedničke projekte polaznika, međusobno ocjenjivanje i slično. [3] Moglo bi se reći da je jedan od najvećih izazova masovnih tečajeva održavanje motivacije polaznika, što dovodi do visokih stopa ispadanja, tako da manjina polaznika ispuni sve kriterije za završavanje tečaja. Tako se u izvješću o MOOC-u „Bioelectricity: A Quantitative Approach“ [4] navodi da se od 12 tisuća registriranih polaznika njih 8 tisuća prijavilo na stranicu u prvom tjednu tečaja, od čega su 574 polaznika dobila certifikat. Mackness i ostali [5] ovaj fenomen smatraju očekivanim jer pojedini polaznici tečajeva („*lurkers*“) samo promatraju kako se tečaj razvija, a ne sudjeluju u aktivnostima.

Baš kao i u stvarnoj učionici, uspije li se stvoriti bliska i toplija atmosfera među polaznicima, njihova će motivacija biti bolja. No, zbog toga što predavači ne mogu motivirati svakog polaznika posebno, jedan dio njih ne snalazi se u takvom pristupu pa odustaje. Nekim polaznicima problem pričinjavaju i tehničke vještine, poglavito korištenje računala koje je nužno potrebno za pohađanje masovnih tečajeva. Izazov predstavlja i ocjenjivanje od strane drugih polaznika, često korišteno u ovakvoj vrsti tečaja.

Osim izazova i problema, online tečajevi imaju i cijeli niz prednosti. Masovni online tečajevi manje su linearni, omogućuju polaznicima da istražuju materijale, više surađuju jedni s drugima... Usto su otvoreni za sve, često besplatni, daju pristup inače teško dostupnim materijalima i omogućuju učenje vlastitim tempom. Zbog sve veće konkurencije na tržištu (usprkos tome što ih je jedan dio besplatan, MOOC-evi godišnje zarađuju 25 milijardi dolara), tečajevi nastoje privući što veći broj polaznika, pa se elitna svjetska sveučilišta trse napraviti

što kvalitetnije tečajeve sa što boljim predavačima. [6] Time se polaznicima tečaja neovisno o lokaciji predavača i sveučilišta - nositelja tečaja, otvara mogućnost usavršavanja, te mogu materijalima pristupiti u bilo koje doba dana i učiti po vlastitim željama i afinitetima.

Rezultati istraživanja

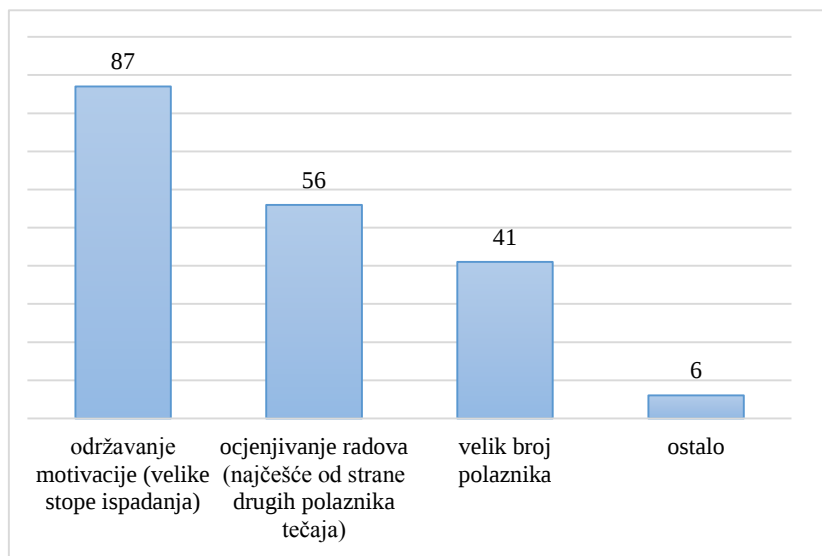
Istraživanjem smo htjeli ispitati koliko i kakvog iskustva s pohađanjem online tečaja imaju korisnici društvenih mreža Facebook i Twitter, te koji su njihovi stavovi o prednostima i manama takve vrste tečajeve. Istraživanje je provedeno online, a za prikupljanje podataka korišteni su Google obrasci. Poveznica na istraživanje podijeljena je na društvenim mrežama, te su u njemu uglavnom sudjelovali prosvjetni radnici (poveznica je objavljena u grupama u kojima se okupljaju). Istraživanje je bilo potpuno anonimno, a postavljena su uglavnom pitanja višestrukog izbora te pitanja otvorenog tipa.

Sudjelovalo je ukupno 167 ispitanika, od toga 147 žena (88%) i 20 muškaraca (12%). Prosječna je dob sudionika u istraživanju bila 38,51 godina, najmlađi je imao 23, a najstariji 59 godina. Što se radnog statusa tiče, 142 sudionika (85%) zaposlena su na puno radno vrijeme, njih 10 (6%) na nepuno, nezaposleno ih je 8 (5%), a studira četvero (2%). Nitko se nije izjasnio da je u mirovini, dok su dvije sudionice navele da su na porodiljnom dopustu, dok je jedan sudionik zaposlen na određeno vrijeme, kao zamjena.

Na pitanje jesu li prije ispunjavanja ankete čuli za MOOC i pohađali ih, 65 sudionika (39%) odgovorilo je da je čulo, ali nije pohađalo nijedan tečaj, 46 (28%) je i čulo za tečajeve i pohađalo ih, dok njih 56 (33%), nije čulo za tu vrstu tečajeve.

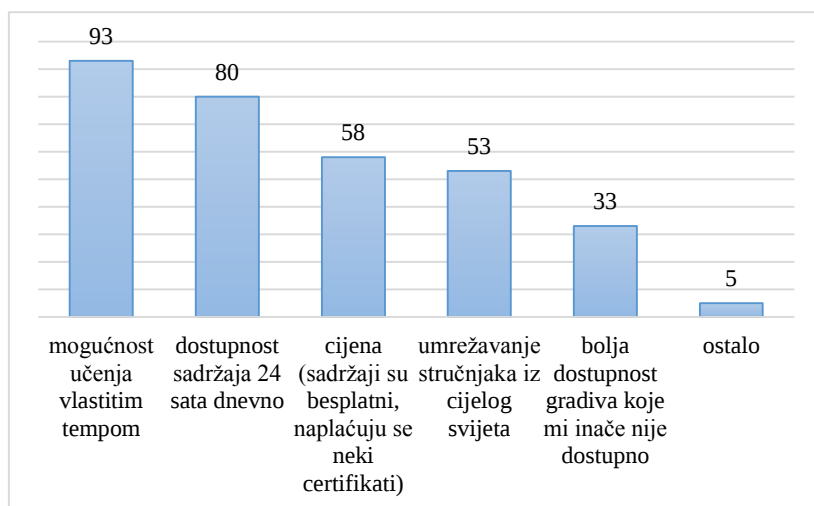
U idućem su pitanju sudionici odgovarali na pitanje gdje su čuli/pročitali o MOOC-u. Njih 46 (27%) čulo je u ovoj anketi. Na društvenim se mrežama s ovim pojmom sreo 41 ispitanik (25%), dok su na forumima o njima čitala četvorica sudionika (2%). Putem interneta, reklama i sličnog za MOOC je čulo 30 sudionika (18%), a od kolega je informaciju dobilo njih 34 (20%). Jedanaest je sudionika (7%) navelo druge odgovore, tj. da su o MOOC-u saznali od partnera, prijatelja, preko projekata i tečajeve, na županijskim stručnim aktivima te putem CARNeta.

Nakon ovih uvodnih pitanja, sudionici su zamoljeni da odgovaraju na temelju svojih iskustava ako su pohađali takve tečajeve ili hipotetski ako nisu. Na pitanje o tome što misle

odgovorima bili „sve navedeno“, „ništa od navedenog“ i „praktičnost“.

Slika 1. Najveći izazovi MOOC-eva

Slika 2. Najveće prednosti MOOC-eva

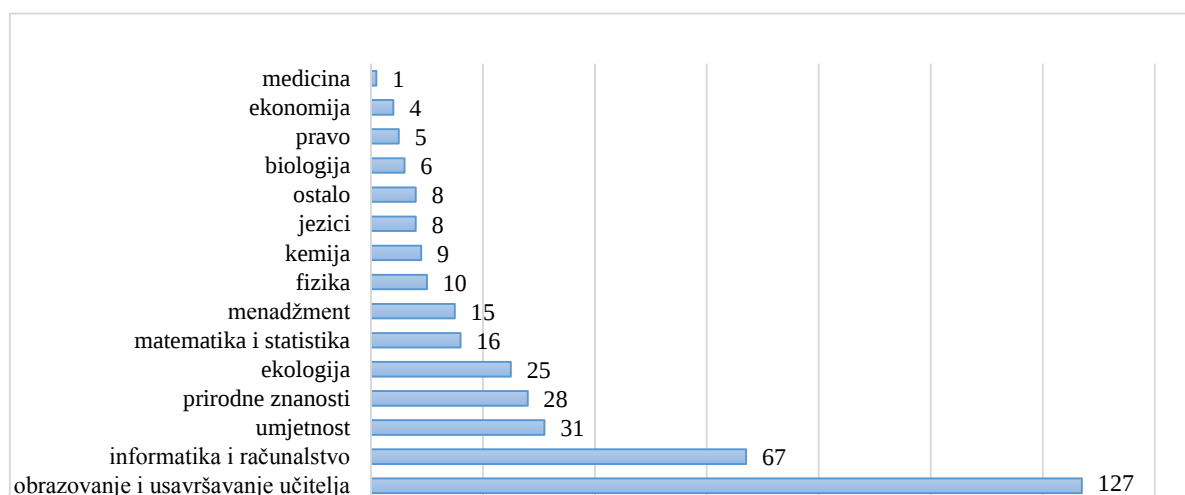
su naveli kvalitetu rada i informacija, nalaženje zlatne sredine sa ogromnim brojem studenata i njihovim zahtjevima/mogućnostima te dosljednost.

Na pitanje misle li da ovakav oblik tečaja može imati pozitivan utjecaj na obrazovanje, 129 sudionika (77%) odgovorilo je pozitivno, 7 (4%) negativno, a njih 31 (19%) da ne zna ili ne može procijeniti. Da je anonimno ocjenjivanje od strane polaznika dobar način ocjenjivanja misli 81 sudionik (48%), a da nije njih 29 (17%). Čak 57 sudionika (34%) ne zna ili ne može procijeniti je li to dobar način ocjenjivanja.

koja je najveća prednost masovnih online tečajeva, većina je sudionika odgovorila da je to mogućnost učenja vlastitim tempom, njih 93. Za dostupnost sadržaja 24 sata dnevno odlučilo se njih 80, cijenu njih 53, a bolju dostupnost gradiva 33 sudionika. Među ostalim su

Kao najveći su izazov masovnih online tečajeva sudionici istraživanja, njih 87, naveli održavanje motivacije, odnosno velike stope ispadanja. Njih se 56 kao najslabiju točku tečajeva odlučilo izdvojiti ocjenjivanje radova od strane drugih polaznika, dok je njih 41 izabralo masovnost, odnosno velik broj polaznika. Osim toga, kao slabe točke sudionici

U idućem su pitanju višestrukog izbora sudionici odabrali područja usavršavanja i obrazovanja koja ih najviše zanimaju. Među najpopularnijim su područjima obrazovanje i usavršavanje učitelja, informatika i umjetnost. Ostali se podaci mogu vidjeti na Slici 3. Među odgovorima koje su dali sami korisnici našla su se još područja poput geografije, glazbe, filozofije i povijesti.

Slika 3. Prikaz područja usavršavanja i obrazovanja za koja su zainteresirani sudionici istraživanja

Na pitanje što bi ih moglo potaknuti na pohađanje tečaja, sudionici su odgovorili da je to poboljšanje vještina potrebnih na poslu (116 odgovora), znatiželja (69 odgovora), razmjena iskustva s drugim polaznicima (64 odgovora), prikupljanje materijala o nekoj temi (56 odgovora), stjecanje iskustva i vještina potrebnih za nalaženje novog posla (45 odgovora) te ostalo (usavršavanje stranog jezika, inat, novo znanje na jednom mjestu, pomoć stručne osobe te mogućnost učenja vlastitim tempom i u vrijeme koje polazniku odgovara).

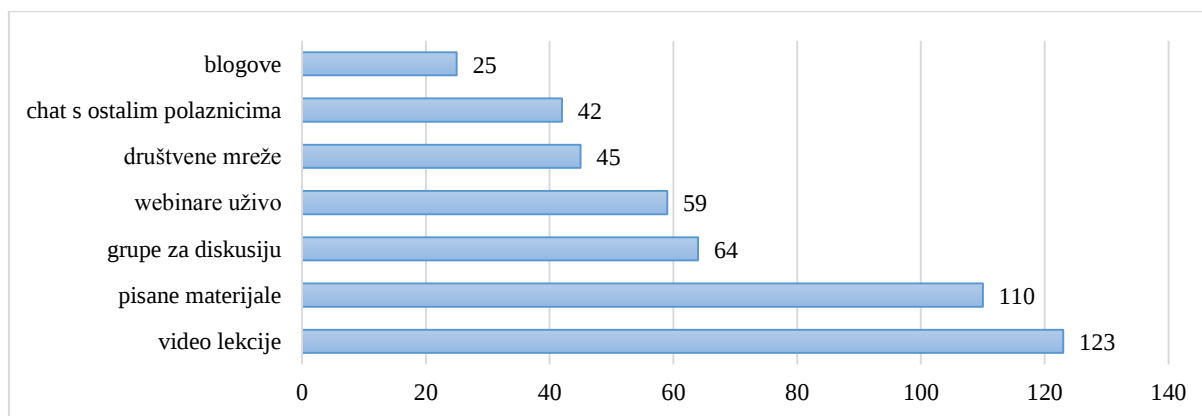
Kada se radi o nedostacima koji bi sudionike mogli odvratiti od polazanja tečaja, vodeći je nedostatak vremena (84 odgovora), nedovoljno poznavanje stranog jezika (64 odgovora), nedostatak motivacije (35 odgovora), upitna korist (35 odgovora), te nedovoljno poznavanje tehnologije (20 odgovora). Među ostalim su odgovorima bili nestručnost i loša organizacija, financije, nedostatak sadržaja za koje je sudionik zainteresiran, upitna kvaliteta ocjenjivanja te nemogućnost kvalitetne komunikacije zbog velikog broja polaznika.

Sudionici istraživanja zamoljeni su da ocjenama od 1 (najmanje) do 5 (najviše) ocijene koliko im je važno dobivanje certifikata po završetku tečaja. Za ocjenu 1 odlučilo se 11

sudionika (7%), ocjenu 2 njih 7 (5%), ocjenu 3 njih 45 (27%), ocjenu 4 njih 50 (30%), dok se za ocjenu 5 odlučilo 54 sudionika (32%). Prosječna je ocjena važnosti dobivanja certifikata bila 3,77. Na pitanje jesu li spremni platiti za tečaj ili izdavanje potvrde o uspješno položenom tečaju, pozitivno su odgovorila 32 sudionika (19%), negativno 47 sudionika (28%), odgovor „možda“ dala su 63 sudionika (38%), a ne znaju ili ne mogu procijeniti 25 sudionika (15%).

U idućem su pitanju sudionici procijenili iznos koji bi bili spremni platiti za online tečaj u trajanju od šest tjedana koji bi bio verificiran (tj. u kojem bi identitet polaznika bio potvrđen) i po čijem bi završetku dobili potvrdu o pohađanju. Iznosi koji su sudionici unijeli kretali su se od 0 do 5000 kuna. Da nisu spremni ništa platiti, izjavilo je 68 sudionika (41%), dok je prosjek iznosa koji su procijenili ostali sudionici 328,29 kuna. Zanimljiva je procjena sudionika, pogotovo ako se u obzir uzme da oko 82% MOOC-eva koji nude plaćeni certifikat isti naplaćuju manje od 49 dolara (otprilike 280 kuna) [7]. Na pitanje koliko bi sati tjedno bili spremni potrošiti na rad na istom takvom tečaju, odgovori su se kretali od 0 do 48 sati, dok je prosjek svih odgovora bio 10 sati.

U posljednjem su pitanju sudionici odabrali koje bi načine učenja najviše koristili na ovakvoj vrsti tečaja. Najviše se polaznika, njih 123, odlučilo za video materijale, dok su najmanje popularni blogovi. Ostali se brojevi mogu vidjeti na Slici 4.

Slika 4. Prikaz načina učenja za koje su sudionici istraživanja zainteresirani

Zaključak

Ovim smo istraživanjem željeli ispitati iskustva i stavove sudionika o masovnim otvorenim online tečajevima. Rezultati su pokazali da je većina sudionika čula za ovakvu vrstu tečaja, iako ih dio još nije pohađao. O MOOC-evima sudionici su uglavnom doznali na internetskim stranicama, dok je čak petina sudionika o njima čula od kolega.

Među ispitanicima koji su sudjelovali u istraživanju, najveći je broj kao glavnu prednost ovakvih tečajeva naveo mogućnost učenja vlastitim tempom i u vrijeme koje im odgovara. Privlačna im je i dostupnost sadržaja. Čimbenici koji bi sudionike motivirali za pohađanje tečaja su poboljšanje vještina, znatiželja te prikupljanje materijala o nekoj temi.

Kao najveći su izazov ispitanici naveli nedostatak vremena potrebnog za dovršavanje tečaja. Zanimljivo je navesti i da je jednak broj odgovora sudionika o tome što ih može odvratiti od pohađanja tečaja bio nedostatak motivacije i upitna korist tečajeva. Osim toga, velik je broj polaznika kao prepreku naveo i nedovoljno poznavanje stranog jezika, što otežava praćenje većine dostupnih tečajeva. Zanimljivi su i odgovori na pitanje o ocjenjivanju od strane drugi polaznika, gdje je gotovo pola sudionika takav način ocijenilo pozitivnim, dok gotovo trećina nije mogla procijeniti ima li takvo ocjenjivanje prednosti. No, većina se sudionika istraživanja slaže da ovakvi tečajevi imaju pozitivan utjecaj na obrazovanje.

Usprkos ovim izazovima, masovni tečajevi postaju sve popularniji u svijetu, te nam ostaje vidjeti kako će se ovaj trend razvijati u Hrvatskoj. Iz ovih je rezultata vidljivo da ima motiviranih potencijalnih polaznika tečajeva. Slični tečajevi već postoje u Hrvatskoj, te je nužno pratiti zadovoljstvo polaznika kako bi se mogli provoditi još masovniji i kvalitetniji tečajevi.

Popis literature

1. Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje i instrumenti za njihovo vrednovanje [citirano 20.5.2014.]. Dostupno na < <http://www.kvalis.com/o-portalu/item/112-klju%C4%8Dne-kompetencije-za-cjelo%C5%BEivotno-u%C4%8Denje-i-instrumenti-za-njihovo-vrednovanje> >
2. Yeager, C.; Hurley-Dasgupta, B.; Bliss, C. A. cMOOCs and Global Learning: An Authentic Alternative [citirano 21.5.2014.]. Dostupno na <<http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1018269.pdf>>
3. Fasimpaur, K. Massive and Open [citirano 22.5.2014.]. Dostupno na <<http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1015163.pdf> >
4. Bioelectricity: A Quantitative Approach [citirano 7.8.2014.]. Dostupno na <[http://dukespace.lib.duke.edu/dspace/bitstream/handle/10161/6216/Duke Bioelectricity MOOC_Fall2012.pdf](http://dukespace.lib.duke.edu/dspace/bitstream/handle/10161/6216/Duke_Bioelectricity_MOOC_Fall2012.pdf)>
5. Mackness J., Waite M., Roberts G., Lovegrove, E. Learning in a Small, Task–Oriented, Connectivist MOOC: Pedagogical Issues and Implications for Higher Education [citirano 26.5.2014.]. Dostupno na <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/1548/2636>
6. Gallagher, S., LaBrie, J. Online Learning 2.0: Strategies for a Mature Market [citirano 26.5.2014.] Dostupno na <<files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1000652.pdf>>
7. Verified Certificate MOOCs & Suggested Verified MOOCs Academic Pathways by MOOCs University [citirano 29.05.2014.]. Dostupno na <[http://www.moocs.co/Credits for MOOCS News.html](http://www.moocs.co/Credits_for_MOOCS_News.html)>